

Mgr Łukasz Augustowski
Katedra Ekonomii Międzynarodowej i Analiz Rynkowych
Instytut Ekonomii i Finansów
Uniwersytet Zielonogórski

Streszczenie rozprawy doktorskiej pod tytułem „Wartościowanie środowiskowych dóbr publicznych na przykładzie Parku Mużakowskiego”

Promotor rozprawy: Prof. dr hab. inż. Piotr Kułyk

Problematyka wyceny dóbr publicznych naraża na trudności dla ekonomistów i polityków gospodarczych od dawna. Dobra publiczne nie są dostarczane za pośrednictwem rynku, a przez to nie posiadają rynkowego mechanizmu ustalania cen. Nie znaczy to jednak, że nie posiadają wartości w ogóle lub są bezcenne. Ostatnie lata to bujny rozwój metod wyceny nierynkowej, dedykowanych dla dóbr publicznych, dóbr kultury czy dóbr środowiskowych. Właściwa wycena takich dóbr wskazuje na zasięg oddziaływania efektów zewnętrznych, pomaga w ustaleniu mechanizmów jego finansowania i określenia nadwyżki ekonomicznej dla społeczeństwa użytkującego dobro publiczne. W niniejszej rozprawie autor postawił za główny cel oszacowanie korzyści społecznych generowanych przez Park Mużakowski za pośrednictwem metod wyceny dóbr nierynkowych. W realizacji celu głównego autor przyjął 6 celów dodatkowych:

1. Usystematyzowanie wiedzy z zakresu dóbr publicznych i ich klasyfikacji (rozdz. 2).
2. Ocena zastosowania różnych narzędzi wyceny dla dobra publicznego (rozdz. 3).
3. Wskazanie powiązań między korzyściami generowanymi przez dobra publiczne w postaci efektów zewnętrznych a nurtem nowej ekonomii instytucjonalnej (rozdz. 4).
4. Wskazanie czynników wpływających na wartość wyceny Parku Mużakowskiego (rozdz. 5-6).
5. Empiryczne określenie wartości Parku Mużakowskiego, zgodnie z wybranymi modelami wyceny środowiskowych dóbr publicznych (rozdz. 6).

6. Ustalenie skali i determinantów indywidualnej gotowości do płacenia za poprawę ochrony krajobrazu (rozdz. 6).

Podjęte przez autora próby wyceny Parku Mużakowskiego położonego na terenie dwóch państw oraz ocena korzyści społecznych generowanych przez niego, jako dobro publiczne skutkowały przyjęciem hipotezy, że *właściwa wycena Parku Mużakowskiego i korzyści społecznych generowanych przez park warunkuje skłonność do ponoszenia opłat na jego funkcjonowanie*. Powstające w ten sposób efekty zewnętrzne mogą być inaczej oceniane w różnych krajach oraz mogą stanowić wsparcie w podziale finansowania takiego dobra przez obie strony. Postawiono także hipotezy pomocnicze:

1. Wycena Parku Mużakowskiego z uwagi na jego charakter jest powiązana z kosztami podróży.
2. Wartość Parku Mużakowskiego w świetle stosowanych metod jest determinowana przede wszystkim czynnikami ekonomicznymi.
3. Istnieją różnice w wycenach uczestników w zależności od alternatywnych rodzajów wykorzystania dobra publicznego jakim jest Park Mużakowski.
4. Wzrost poziomu dochodów osób korzystających z Parku Mużakowskiego będzie zwiększał wycenę efektów środowiskowych rozważanego dobra.
5. W procesie szacowania dóbr publicznych konieczne jest stosowanie różnych metod z uwagi na rozbieżności w wynikach pomiędzy nimi.
6. Istotnym czynnikiem wpływającym na wartość wyceny dobra jest doświadczenie. Zatem użytkownicy częściej odwiedzający Park Mużakowski będą wykazywali przeciętnie wyższy poziom wyceny efektów środowiskowych parku.

Tak zaproponowane hipotezy składają się na całościowe ujęcie rozpatrywanego problemu. Stosując różne metody określania wartości Parku Mużakowskiego i doboru różnych zmiennych społeczno-ekonomicznych wchodzących w skład wyceny, można oczekiwać różnych rezultatów w poziomie rzeczywistej wartości usług środowiskowych. Dodatkowo, przyjęcie założenia, że park jako dobro publiczne powinien również zaspokajać potrzeby przyszłych pokoleń, nadaje mu rangę globalnego dobra publicznego.

Niniejsza praca składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów oraz zakończenia.

Pierwszy rozdział stanowi część metodyczną, wskazano w nim na cele i hipotezy badawcze przyjęte w pracy oraz przedstawiono mechanizm doboru metod oraz przyjętych zmiennych stosowanych w późniejszych analizach. W rozdziale drugim dokonano próby usystematyzowania wiedzy związanej z dobrami publicznymi. Wykorzystano szeroki przegląd literatury do omówienia typologii dóbr publicznych, cech tych dóbr oraz efektów zewnętrznych, które generują. Uwzględniono zarówno czyste jak i nieczyste dobra publiczne (dobra merytoryczne) oraz globalne dobra publiczne. Ukazano poszczególne różnice w technicznym aspekcie dóbr publicznych każdego typu – dóbr klubowych, zasobów wspólnych i czystych dóbr publicznych.

W rozdziale trzecim przedstawiono rozważania dotyczące uwarunkowań, kwantyfikacji i określenie wartości oraz użyteczności dóbr publicznych. Z racji braku ceny nadanej przez rynek, stosowana jest koncepcja pełnej wartości ekonomicznej (TEV) wskazująca na aspekty użytkowe i pozaużytkowe dobra. Wartość dobra jest sumą wartości bezpośrednio i pośredniego użytkowania oraz wartości opcji, egzystencjalnej i dziedziczonej. Ten ostatni aspekt warunkuje istnienie globalnego dobra publicznego oraz jest silnie związany z koncepcją zrównoważonego rozwoju. Wskazano także na główne metody wyceny dóbr nierynkowych, opartych na preferencjach deklarowanych i ujawnionych. Wskazano na zalety oraz ograniczenia stosowanie wybranych metod.

W rozdziale czwartym zawarto dyskurs dotyczący problematyki dóbr publicznych, efektów zewnętrznych i kosztów transakcyjnych w nurcie nowej ekonomii instytucjonalnej. Rozwój współczesnej myśli ekonomicznej skutkował wieloma odkryciami na polu nauk ekonomicznych, wskazując na istotność czynnika instytucjonalnego w analizach gospodarczych. Na tym polu pojawili się badacze, których spojrzenie wykraczało poza klasyczne ramy ekonomii, a za swoje badania otrzymali nagrody Nobla z dziedziny ekonomii. W rozdziale piątym ukazano problematykę klasyfikacji parków jako środowiskowych dóbr publicznych. Dokonano tutaj charakterystyki Parku Mużakowskiego, a także uwarunkowań ekonomicznych, społecznych i środowiskowych wpływających na jego wartość jako dobra publicznego. Wyodrębniono wartości nierynkowe parków jako dóbr publicznych i określono komponenty pełnej wartości ekonomicznej (TEV) Parku Mużakowskiego. Następnie dokonano charakterystyki środowiskowych dóbr publicznych ze szczególnym uwzględnieniem parków jako reprezentantów tego typu dóbr. Omówiono efekty zewnętrzne generowane przez parki i warunki funkcjonowania parków jako dóbr publicznych. Wskazano na działania mające na celu zachowanie parków we właściwym stanie na potrzeby realizacji jego środowiskowych funkcji z punktu widzenia paradygmatu zrównoważonego rozwoju.

W rozdziale szóstym podjęto próbę wyceny Parku Mużakowskiego przy pomocy metody kosztu podróży oraz gotowości do zapłaty (WTP). Zidentyfikowano w tym celu szereg zmiennych społeczno-ekonomicznych oraz wskazano na rolę uwarunkowań środowiskowych. W rezultacie przedstawiono wyniki zastosowanych metod wyceny i ich implikacje dla osiąganych korzyści społecznych. Wskazano na zmienny charakter wartości dobra publicznego w czasie, związany głównie czynnikami społeczno-gospodarczymi, których możliwe jest przewidywanie dzięki ustalonym funkcjom popytu. Finalnie określone zostały korzyści społeczne wynikające z istnienia Parku Mużakowskiego. Całość pracy kończą wnioski i rekomendacje zawarte w zakończeniu.